

Dwadzieścia pięć lat temu, dnia 16 grudnia 1951 roku zmarł Jan Czarnocki, Dyrektor Państwowego Instytutu Geologicznego, jeden z najwybitniejszych polskich geologów.

Jan Czarnocki w okresie swego zaledwie 62-letniego życia stworzył podstawy nowej interpretacji budowy geologicznej Polski, a przede wszystkim Gór Świętokrzyskich, które badał niestrudzenie i z wielkim umiłowaniem. Był geologiem nie tylko zajmującym się zagadnieniami stratygrafii, tektoniki i paleogeografii, lecz również bardzo wszechstronnie podchodzącym do badań nad budową geologiczną kraju, w których rozwoju widział wielkie znaczenie dla gospodarki narodowej.

W dorobku życia Jana Czarnockiego obok dominujących różnorodnych osiągnięć naukowych, utrwalonych w ciągu 43 lat w licznych publikacjach, jest również wiele opracowań świadczących o Jego roli jako organizatora różnych dziedzin geologii. W początkowym okresie tworzenia Instytutu Geologicznego sprawował On funkcję kustosa Muzeum, a poczynając od 1938 r. aż do śmierci pełnił kolejno obowiązki wicedyrektora i dyrektora Państwowego Instytutu Geologicznego. W latach 1938—1939 Jan Czarnocki jako wicedyrektor Instytutu zainicjował podjęcie na dużą skalę badań geofizycznych i uruchomienie szeregu wierceń dla wyjaśnienia problemów dotyczących wglębnej budowy geologicznej poszczególnych regionów Polski. Był również orędownikiem koordynowania prac badawczych, które miały dostarczyć krajowi najważniejszych surowców mineralnych. Wybuch II wojny światowej i okupacja hitlerowska uniemożliwiły kontynuację tych badań.

Jan Czarnocki należał do pokolenia Polaków, które zrodzone w latach zaborów ujrzało światło wolności po wiekowej niewoli, do pokolenia, które wyrosło na patriotycznych i postępowych tradycjach narodu i na nich budowało swoje idee. Toteż kiedy w 1945 r. nastąpiły w naszym kraju przemiany polityczne i społeczne, Jan Czarnocki oddał swą wiedzę, umiejętności, siły i ofiarną pracę na usługi całego społeczeństwa.

Przejmując kierownictwo Instytutu — po śmierci prof. Karola Bohdanowicza w 1947 r. — stanął wobec trudnych zadań. Był to okres odbudowy i organizacji badań oraz poszukiwań zgodnych z wielkimi planami, jakie postawiły przed Instytutem władze państwowe i uspołeczniona gospodarka narodowa. Dyrektor Jan Czarnocki dobrze rozumiał te zadania. W 1948 r. opracował wstępną wersję ogólnopństwowego planu 6-letnich badań geologicznych w Polsce. W ciągu dwóch następujących lat plan został znacznie rozszerzony przy udziale licznych współpracowników i ekspertów. W założeniach jego znajdowała się idea zsynchronizowania badań geologicznych z prognozami i perspektywami rozwoju całokształtu gospodarki narodowej. Plan miał stanowić wielki krok na drodze organizacji prac w systemie gospodarki planowej. Obok wytyczenia badań dostosowanych do możliwości kadrowych i środków techniczno-finansowych, decydujące znaczenie miało sporządzenie, poraz pierwszy w Polsce, bilansu zasobów.

Niestety przedwczesna śmierć nie pozwoliła Janowi Czarnockiemu zrealizo-

wać zakreślonych planów. Jego wnioski, poglądy i koncepcje były przez wiele lat drogowskazem dla Jego następców kierujących Instytutem, a także znalazły się u podstaw organizacji państwowej służby geologicznej. Ulegały one ewolucji i dostosowaniu do potrzeb życia i w miarę wymagań czasu.

W dniu rocznicy śmierci Jana Czarnockiego zorganizowano w Instytucie Geologicznym uroczystą sesję naukową, na której wygłoszono kilka referatów poświęconych temu badaczowi. Dwa z nich publikujemy w niniejszym zeszycie.

Rozległa działalność naukowa i zasługi Dyrektora Jana Czarnockiego dla rozwoju polskiej geologii były już wielokrotnie i wyczerpująco omawiane w licznych pracach. Dziś pragniemy przybliżyć obecnemu pokoleniu geologów sylwetkę Jana Czarnockiego, Jego wszechstronną działalność geologiczną i nawiązać do czasów, kiedy kierowany przez Niego Instytut Geologiczny był centralnym ośrodkiem polskiej myśli geologicznej i postępu w badaniach geologicznych.

Dyrekcja Instytutu Geologicznego